

Sprawa C-393/19

Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości

Data wpływu:

21 maja 2019 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Apelatiwen syd – Płowdiw (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

16 maja 2019 r.

Oskarżony:

OM

Druga strona postępowania:

Okryżna prokuratura – Chaskowo

Apelatiwna prokuratura – Płowdiw

Przedmiot postępowania głównego

Apelacja obrony od wyroku w sprawie karnej z oskarżenia publicznego nr 709/18 r. wydanego przez Okryżen syd – Chaskowo (sąd okręgowy w mieście Chaskowo), w części dotyczącej orzeczenia przepadku na rzecz państwa środka służącego do popełnienia przestępstwa – kwalifikowanego przestępstwa przemytu celnego, za które skazano oskarżonego OM.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Wykładnia art. 17 ust. 1 i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożono na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. b) TFUE.

Pytania prejudycjalne

1. Czy art. 17 ust. 1 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie – ze względu na naruszenie właściwej równowagi między interesem ogólnym a wymogiem związanym z ochroną prawa własności – krajowemu uregulowaniu prawnemu takiemu jak określone w art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks (kodeksu karnego Republiki Bułgarii), przewidującemu przepadek na rzecz państwa środka przewozu służącego do popełnienia kwalifikowanego przestępstwa przemytu celnego, stanowiącego własność osoby trzeciej, która nie wiedziała ani nie miała obowiązku i nie mogła wiedzieć o popełnieniu przestępstwa przez jej pracownika[?];

2. Czy art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie krajowemu uregulowaniu prawnemu takiemu jak określone w art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks, umożliwiającemu przepadek środka przewozu stanowiącego własność osoby, która nie popełniła danego przestępstwa i której – jako właścicielowi – nie zapewniono bezpośredniego dostępu do wymiaru sprawiedliwości w celu przedstawienia jej stanowiska[?]

Przepisy i orzecznictwo Unii Europejskiej

Artykuł 17 i 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Motyw 33 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej.

Przepisy krajowe

Artykuły 242, 37, 44, 53 Nakazatelen kodeks.

Artykuł 111 ust. 1 Nakazatelno-procesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego).

Artykuł 108 Zakon za sobstwenostta (ustawy o prawie własności) z 1951 r.

Zgodnie z art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks środek przewozu lub transportu, który służył do przewozu lub przeniesienia towarów stanowiących przedmiot przemytu, ulega przypadkowi na rzecz państwa również w wypadku, gdy nie stanowi własności sprawcy, chyba że jego wartość wyraźnie nie odpowiada ciężarowi przestępstwa.

Sąd odsyłający wyjaśnił, że w bułgarskim prawodawstwie uregulowano przepadek środka służącego do popełnienia kwalifikowanego przestępstwa

przemytu celnego jako obligatoryjne następstwo popełnienia tego przestępstwa, bez względu na to, czyją własność stanowi dany środek. Przepadek nie ma charakteru sankcji, lecz stanowi następstwo okoliczności, że skonfiskowany środek służył do przemytu. Innymi słowy, niezależnie od swojego obciążającego charakteru przepadek nie stanowi kary w rozumieniu bułgarskiego kodeksu karnego. Przepadku tego nie można rozpatrywać jako kary w postaci „konfiskaty”, która stanowi pozbawienie majątku należącego do sprawcy.

Należy także wspomnieć, że określona w art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks szczególna reguła dotycząca przepadku środka przewozu lub transportu stanowi wyjątek od ogólnej reguły określonej w art. 53 ust. 1 Nakazatelen kodeks w odniesieniu do przepadku środków służących do popełnienia przestępstwa jedynie w wypadku, gdy należą one do sprawcy. Z powyższego wynika, że art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks określa szerszy zakres przepadku na rzecz państwa w porównaniu z ogólnym przepisem zawartym w art. 53 ust. 1 Nakazatelen kodeks.

Pojęcie „środka służącego do popełnienia przestępstwa” zdefiniowano w wiążącym orzecznictwie sądów bułgarskich. Zgodnie z uchwałą interpretacyjną nr 84/1.12.1960 r. przyjętą w sprawie karnej nr 78/1960 r. przez pełny skład izby karnej Wyrchowen syd (sądu najwyższego) do popełnienia przestępstwa „służą” przedmioty, które faktycznie wykorzystano w tym celu. Tę podstawową zasadę rozwinięto w uchwale nr 11/1971 r. przyjętej w sprawie karnej nr 8/1971 r. przez pełny skład dawnego Wyrchowen syd, który przyjął, że przedmioty służyły do popełnienia czynu, „gdy wykorzystano je bezpośrednio jako narzędzia lub środek w celu zrealizowania znamion umyślnego przestępstwa”. Innymi słowy, środek służący do popełnienia przestępstwa jest czymś zewnętrznym w stosunku do obiektu, którego dotyczy przestępstwo, w zakresie, w jakim chodzi o przedmioty wykorzystane w danym wypadku do realizacji działalności przestępczej. Środek służący do popełnienia przestępstwa jest wyłącznie przedmiotem, który jest bezpośrednio związany z czynem sprawcy, a nie z innymi okolicznościami odnoszącymi się do przestępstwa. Przede wszystkim chodzi o wypadki takie jak rozpatrywany, gdy sam czyn sprawcy jest realizowany za pomocą środka służącego do przewozu lub przenoszenia. Sytuacja taka ma miejsce w zakresie, w jakim czyn sprawcy związany z popełnionym przestępstwem polega na faktycznym przeniesieniu (przewozie) towarów przez granicę.

Krótkie przedstawienie stanu faktycznego i przebiegu postępowania

- 1 W czerwcu 2018 r. oskarżony OM pracował w tureckiej spółce transportowej „Plastnak Nakliat Turizam Sanayi Ve Tidzharet Anonim Shirketi”, realizując międzynarodowe przewozy towarów za pomocą pojazdu transportowego obejmującego ciągnik siodłowy marki „Mercedes” i przyłączoną do niego naczepę marki „Tirsan”.
- 2 W dniu 11.6.2018 r. miał on wyjechać na kolejny kurs z tureckiego miasta Sтамбул do miasta Delmenhorst w Republice Federalnej Niemiec, aby przewieźć

pastę z orzechów laskowych. Na kilka dni przed wyjazdem skontaktowała się z nim nieokreślona osoba, która zaproponowała przemycenie za wynagrodzeniem do Niemiec 2940 sztuk antycznych monet. OM zgodził się i przyjął monety, o ogólnej wadze 24,850 kg, które umieszczono w trzech plastikowych butelkach po „Coca coli” o objętości półtora litra, przeciętych w górnej części. Aby ukryć zawartość butelek, owinął je czarnym materiałem i zakleił taśmą. Umieścił on wspomniane trzy butelki w fabrycznej wnęce pod siedzeniem kierowcy, przeznaczonej do przechowywania bagażu, narzędzi i innych przedmiotów. Wnęka ta jest szafką z drzwiczkami, otwieraną poprzez naciśnięcie przycisku znajdującego się przy siedzeniu kierowcy (dostęp do tego przycisku jest możliwy wyłącznie z wewnętrznej części kabiny kierowcy).

- 3 Oskarżony ukrył butelki z monetami między czterema plastikowymi powierzchniami a zasłoną szyby pojazdu w szafce, nie powiadamiając nikogo o przestępczym zamierzeniu.
- 4 Rankiem w dniu 12.6.2018 r. bez trudności przejechał przez turecki punkt kontroli granicznej „Kapakule” i wjechał na terytorium Republiki Bułgarii przez punkt kontroli granicznej „Kapitan Andreewo”, gdzie ustawił się w kolejce do kontroli granicznej i celnej na trasie dla „Wjeżdżających samochodów ciężarowych”.
- 5 W tym czasie służbę na owej trasie wykonywał urzędnik celny – świadek DM. Przystąpił on do rutynowej kontroli samochodu ciężarowego i towaru, w której toku zażądał, by kierowca otworzył szafkę. OM otworzył ją, a następnie świadek DM odkrył butelki. Na zadanie przez niego pytanie dotyczące ich zawartości oskarżony odpowiedział, że umieszczono w nich części zapasowe do samochodu. Urzędnik celny zdecydował się na dokładne sprawdzenie zawartości butelek i przeciął jedną z nich. Odkrył monety. Założył, iż stanowią one obiekt o wartości kulturowo-historycznej, i wezwał biegłego z regionalnego muzeum historycznego, który potwierdził powyższe założenie.
- 6 Antyczne monety, ciągnik siodłowy, naczepę, kluczyk do stacyjki i dokumenty rejestracyjne zajęto i załączono do dowodów rzeczowych w sprawie. Samochód ciężarowy został należycie przeglądnięty, sfotografowany i wyceniony przez biegłego rzeczoznawcę, a następnie – przekazany w celu przechowania i zabezpieczenia go.
- 7 Zarządzono sporządzenie opinii biegłego rzeczoznawcy z zakresu archeologii i numizmatyki – niekwestionowanej przez strony – zgodnie z którą wszystkie monety są autentyczne i stanowią obiekty archeologiczne. Stanowią one wyjątkowo cenne dla nauki historycznej odkrycie – skarb z monetami. Właśnie z tego względu, że stanowią one skarb, mają wysoką wartość naukową i wystawową. Ostateczna wycena każdej z monet wynosi 25 BGN, a ogólną wartość wszystkich monet określono na kwotę 73 500 BGN.
- 8 Zgodnie z niepodważaną opinią biegłego dotyczącą ciągnika siodłowego marki „Mercedes”, którym przewożono monety, jego wartość określono na kwotę

81 529,50 BGN, a wartość przyłączonej do niego naczepy marki „Tirsan” – na kwotę 23 721,25 BGN.

- 9 Postępowanie przed sądem pierwszej instancji toczyło się bez udziału oskarżonego. Obrona nie wniosła o przesłuchanie świadków i gromadzenie dokumentów ani nie kwestionowała okoliczności faktycznych zdarzenia opisanego w akcie oskarżenia, co do którego wniesiono sprawę do sądu. Okoliczności te pokrywają się z okolicznościami ustalonymi przez sąd. W akcie oskarżenia nie wskazano wyraźnie, że spółka będąca właścicielem samochodu ciężarowego nie ma związku z przestępstwem (nie wskazano tego również w uzasadnieniu sądu pierwszej instancji), jednakże z przedstawienia ustalonych okoliczności faktycznych można domniemywać brak takiego związku.
- 10 W toku postępowania przygotowawczego prezes zarządu spółki będącej właścicielem spornego ciągnika siodłowego dowiedział się o wszczęciu sprawy i upoważnił adwokata Dimitra Sławowa do reprezentowania go w związku z zajęciem jako dowód rzeczowy samochodem ciężarowym. W postępowaniu przygotowawczym adwokat Sławow zażądał zwrotu zajętego ciągnika siodłowego i naczepy. Wniosek o zwrot samochodu ciężarowego został oddalony przez prokuratora nadzorującego, a po złożeniu apelacji – również przez sąd pierwszej instancji.
- 11 W piśmie przedłożonym przed sądem pierwszej instancji adwokat Iwanow nie przedstawił stanowiska dotyczącego niewinności swojego mocodawcy i nie zażądał wydania wyroku uniewinniającego. Wniósł o niższy wymiar kary i o niestosowanie art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks, formułując po raz pierwszy tezę o niezgodności między tym przepisem a wspomnianymi powyżej przepisami prawa Unii.
- 12 Wyrokiem nr 13/22.3.2019 r. wydanym we wspomnianej sprawie karnej z oskarżenia publicznego nr 709/18 przez Chaskowski okryżen syd (sąd okręgowy w Chaskowie) oskarżony OM został skazany za przestępstwo określone w art. 242 ust. 1 lit. e) Nakazatelen kodeks – kwalifikowany przemyt skarbu zawierającego monety, którego wartość odpowiada znamieniu „znacznej wysokości”. Wymierzono mu podstawową karę trzech lat pozbawienia wolności i dodatkową karę grzywny w wysokości 20 000 BGN. Wykonanie podstawowej kary zawieszono na okres czterech lat od chwili uprawomocnienia się wyroku. Na podstawie art. 242 ust. 7 Nakazatelen kodeks monety stanowiące przedmiot przestępstwa uległy przepadkowi na rzecz państwa. Na podstawie art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks przepadkowi na rzecz państwa uległ również wspomniany ciągnik siodłowy – jako środek służący do przewozu przemyconych towarów. Naczepa, która nie była bezpośrednio związana z dokonaniem przemytem, została zwrócona właścicielowi – spółce tureckiej.

Zasadnicze argumenty stron postępowania głównego

- 13 W apelacji złożonej w postępowaniu w drugiej instancji podniesiono, że przypadek ciągnika siodłowego narusza prawo do obrony oskarżonego. Podniesiono niezgodność z postanowieniami europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, protokołu nr 1 do tej konwencji, Karty praw podstawowych Unii Europejskiej oraz TFUE, a także z przepisami rozporządzenia (UE) nr [952]/2013 ustanawiającego unijny kodeks celny.
- 14 Na rozprawie adwokat Iwanow podtrzymał apelację, przedstawiając nowe argumenty dotyczące nieprawidłowo orzeczonego przypadku środka przewozu stanowiącego własność osoby innej niż jego mocodawca. Twierdzi on, że przypadek jest niezgodny z wymogami wynikającymi z dyrektywy 2014/42, odsyłającej do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; przypadek nie jest również zgodny z wymogami określonymi w art. 5 Konwencji o praniu, ujawnianiu, zajmowaniu i konfiskacie dochodów pochodzących z przestępstwa, który ma na celu zapewnienie zainteresowanym osobom skutecznej możliwości wniesienia zaskarżenia do sądu w celu ochrony ich praw. Podtrzymuje także swoje szczególne żądanie przed sądem, dotyczące skierowania odesłania prejudycjalnego do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w celu zbadania podnoszonej niezgodności z określonymi przepisami prawa Unii.
- 15 Prokurator Apelacyjna prokuratura Płowdiw (prokuratury apelacyjnej w mieście Płowdiw) wnosi o oddalenie tego szczególnego żądania w zakresie, w jakim nie istnieje konieczność dokonania wykładni prawa Unii. Jest zdania, że orzeczony przez sąd okręgowy przypadek środka, którym przewożono przemycany skarb, należy utrzymać w mocy w drugiej instancji w zakresie, w jakim w bułgarskim orzecznictwie nigdy nie istniał spór ani rozbieżność odnośnie do stosowania art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks. Zwraca uwagę na wyroki Wyrchowen kasacionen syd na Republika Byłgarija (najwyższego sądu kasacyjnego Republiki Bułgarii), w których podkreślono obowiązkowy charakter przypadku jako następstwo okoliczności związanej z przestępstwem przemytu – niezależnie od tego, czy ulegający przypadkowi majątek stanowi własność sprawcy czy też osoby trzeciej działającej w dobrej wierze. Podkreśla, że Wyrchowen kasacionen syd utrzymuje orzecznictwo w sprawach dotyczących przestępstw określonych w art. 242 Nakazatelen kodeks, w którym to orzecznictwie nie stwierdzono naruszenia zasady równowagi między różnymi rozpatrywanymi interesami, wyrażonej we wskazanych przez adwokata Iwanowa aktach prawa Unii. Prokurator Apelacyjna prokuratura Płowdiw stwierdził, że pozbawienie właściciela środka przewozu stanowi zgodny z prawem i proporcjonalny skutek działalności przestępczej, a każde państwo członkowskie ma możliwość orzeczenia takiego przypadku w interesie ogólnym.

Zwięzłe uzasadnienie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

- 16 Sformułowanie odpowiedzi dotyczącej znaczenia i treści mającego zastosowanie prawa Unii Europejskiej ma szczególne znaczenie dla prawidłowego rozstrzygnięcia rozpatrywanego sporu z zakresu prawa karnego. Artykuł 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks jest jasny i nie wymaga wykładni, ponieważ sąd ma obowiązek orzeczenia przypadku środka przewozu użytego w celu popełnienia kwalifikowanego przestępstwa przemytu celnego – niezależnie od tego, czyją własnością jest ów środek. Przepis ten przyjęto jeszcze przed obowiązywaniem w Bułgarii prawa Unii i istnieje prawdopodobieństwo, iż nie jest on zgodny z niektórymi przepisami prawa Unii. W szczególności prawdopodobnie istnieje niezgodność z art. 17 ust. 1 i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej. Sąd odwoławczy uwzględnia, iż przewidziany we wskazanym przepisie Nakazatelen kodeks przypadek na rzecz państwa środka przewozu lub transportu, za pomocą którego przemieszczono towar stanowiący przedmiot przemytu w rozumieniu art. 242 Nakazatelen kodeks – w tym w wypadkach, gdy ów środek nie stanowi własności sprawcy – może skutkować brakiem równowagi między interesem osoby trzeciej będącej właścicielem, która nie uczestniczyła i nie jest związana w żaden sposób z przestępstwem, a interesem państwa związanym z orzeczeniem przypadku danego przedmiotu, ponieważ wykorzystano go do popełnienia przestępstwa. Poza tym brak przewidzenia w prawodawstwie krajowym procedury dotyczącej wysłuchania właściciela środka może skutkować naruszeniem wymogu określonego w art. 47 karty (który odpowiada wymogowi określonemu w art. 6 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności), dotyczącego przyznania skutecznych środków ochrony, w tym koniecznie bezpośredniego dostępu do wymiaru sprawiedliwości.
- 17 Wskazówkę dotyczącą braku zgodności prawa krajowego Republiki Bułgarii z prawem Unii Europejskiej we wskazanych częściach stanowi wyrok z dnia 13.10.2015 r. czwartej izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawie UNSPED PAKET SERVISI SAN. VE TIC. A. Ş. przeciwko Bułgarii, wydany w sprawie ze skargi nr 3503/2008 r., w którym omówiono przypadek ciężarówka stanowiącej własność spółki zarejestrowanej w Republice Turcji, na podstawie art. 242 ust. 8 Nakazatelen kodeks. W owym wyroku stwierdzono, że przypadek jest niezgodny z art. 1 protokołu nr 1 do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, który to przepis wyraża normę identyczną z normą wynikającą z art. 17 ust. 1 karty, zatytułowanego „Prawo własności”. W wyroku tym przyjęto również, że spółce będącej właścicielem ciężarówka odmówiono dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Dostęp do wymiaru sprawiedliwości jako środek realizacji skutecznej obrony wskazano w art. 47 karty. W wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka przyjęto także, że ze względu na brak procedury, w której zainteresowana osoba mogłaby przedstawić swój punkt widzenia, organy nie mogły ocenić proporcjonalności konfiskaty, co ze swej strony uniemożliwiło osiągnięcie „sprawiedliwej równowagi” między wszystkimi rozpatrywanymi interesami. Podkreślono, że rozpatrywana równowaga zależy od licznych czynników, w tym od zachowania właściciela. A zatem organy krajowe powinny być uwzględnić stopień winy lub podjęte

starania dotyczące mienia, które uległo przypadkowi, lub przynajmniej związek między zachowaniem a popełnionym przestępstwem. Stwierdzono, że zainteresowana spółka musiała ponieść indywidualny i nadmierny ciężar, w związku z czym odesłano w tym względzie do wyroku wydanego w dniu 23 września 1982 r. w sprawie *Sporrong and Lonnroth przeciwko Szwecji*, §§ 69 i 73, seria A, nr 52.

- 18 Sąd odsyłający uznał za celowe przytoczenie części wyroku z dnia 24.10.1986 r. wydanego przez Europejski Trybunał Praw Człowieka w sprawie *Agosi przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* w sprawie ze skargi nr 9118/80, A. 108: „Aby konfiskata była zasadna w świetle warunków określonych w art. 1 akapit drugi protokołu nr 1 do europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, wystarcza, że [...] dane państwo określiło sprawiedliwą równowagę między swoimi interesami a interesami danej osoby. Osiągnięcie sprawiedliwej równowagi zależy od szeregu czynników i zachowania właściciela majątku, a stopień złej wiary lub staranności stanowi jedną z wielu okoliczności, jakie należy uwzględnić [...]. Pomimo że art. 1 akapit drugi nie zawiera wyraźnych przepisów proceduralnych, Sąd powinien ocenić, czy procedury mające zastosowanie w niniejszym wypadku umożliwiają w racjonalnym stopniu uwzględnienie tego, w jakim zakresie spółka będąca skarżącą działała w złej wierze lub ze starannością, lub przynajmniej związku między zachowaniem spółki i naruszeniem prawa. Należy również dokonać oceny, czy procedury te zapewniają spółce będącej skarżącym wystarczającą możliwość wykazania jej twierdzeń przed odpowiednimi organami”.
- 19 Należy także przypomnieć motyw 33 dyrektywy 2014/42. W motywie tym określono konieczność przewidzenia szczególnych gwarancji i środków ochrony prawnej w celu zapewnienia przestrzegania praw podstawowych i praw osób trzecich, których nie dotyczy ściganie karne. Wskazano, że gwarancje obejmują prawo osób trzecich, które twierdzą, że są właścicielami mienia podlegającego konfiskacie, do bycia wysłuchanym.
- 20 Właśnie z tego względu niniejszy skład orzekający jest zdania, że kwestia dotycząca znaczenia i możliwości stosowania omówionych dwóch postanowień Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, a także ewentualnego niespełnienia wynikających z nich wymogów przy krajowe uregulowanie dotyczące określonego w art. 242 ust. 8 *Nakazatelen* kodeksu przepadku środka służącego do popełnienia kwalifikowanego przestępstwa przemytu celnego ma bezpośrednie znaczenie (prejudycjalne) dla prawidłowego rozstrzygnięcia zarówno niniejszej sprawy, jak i innych spraw o podobnym przedmiocie.